

Latvijas pieaugušo iedzīvotāju ceļu satiksmes drošības paradumu analīze

*Aija Bukova-Žideļuna¹, Anīta Villeruša²,
Daiga Grīnberga³, Iveta Pudule³, Līga Vladimirova²*

¹ *Veselības ministrija, Latvija*

² *Rīgas Stradiņa universitātes Sabiedrības veselības
un epidemioloģijas katedra, Latvija*

³ *Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija*

Ievads. Latvijas iedzīvotāju ceļu satiksmes drošības paradumu dinamikas analīze no 1998. līdz 2008. gadam liecināja, ka šajā laikā būtiski palielinājies atstarotāju lietotāju īpatsvars, pozitīvas tendences vērojamas drošības jostu lietošanā, sēžot gan automobiļa priekšējā, gan aizmugurējā sēdekļi. Eiropas Komisijas 2014. gadā publicētajos atzinumos secināts, ka drošība uz Latvijas ceļiem uzlabojas, tomēr gan satiksmes negadījumos bojā gājušo skaits uz simts tūkstošiem iedzīvotāju, gan ceļu satiksmes negadījumu smaguma pakāpes rādītāji vēl arvien ir augstāki nekā vairumā Eiropas valstu.

Darba mērķis. Analizēt Latvijas pieaugušo iedzīvotāju ceļu satiksmes drošības paradumus (atstarotāju lietošanu, drošības jostu lietošanu automobilī un satiksmes noteikumu ievērošana kopumā), to saistību ar sociāli ekonomiskajiem faktoriem (dzimumu, vecumu, izglītību un ienākumiem), kā arī salīdzināt situāciju 2010. un 2012. gadā.

Materiāls un metodes. Analīzei izmantoti Latvijas pieaugušo iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma 2010. un 2012. gada dati. Pētījuma izlases veidotas pēc daudzpakāpju nejaušās stratificētās izlases metodes (2010. gadā – 3010 respondenti, 2012. gadā – 3004 respondenti). Aptauja veikta tiešās (*face to face*) intervijās respondentu dzīves vietās. Datu analīzei izmantota *SPSS for Windows 20* programma. Lietotas šādas statistikas metodes: biežumu sadalījums un korelācijas analīze, aprēķināta p vērtība.

Rezultāti. 2010. un 2012. gada dati rāda, ka atstarotājus lieto attiecīgi 43,0% un 49,7% respondentu un, palielinoties cilvēka vecumam, to lietošana pieaug ($p < 0,01$). Respondentu, kuri drošības jostas vienmēr lieto, sēžot aizmugurējā sēdekļi, īpatsvars (2010. gadā – 45,7%; 2012. gadā – 37,2%) ir uz pusi mazāks par tiem, kuri drošības jostas vienmēr lieto priekšējā sēdekļi (2010. gadā – 88,2%, 2012. gadā – 82,8%). Gan priekšējā sēdekļi, gan arī automobiļa aizmugurējā sēdekļi drošības jostas biežāk lieto respondenti ar augstāku izglītības līmeni ($p < 0,01$). Respondenti ar zemākiem ienākumiem (2010. gadā 80,3%, 2012. gadā 68,9%) retāk lieto drošības jostas, sēžot priekšējā automobiļa sēdekļi (ar augstākiem ienākumiem 2010. gadā 89,3%, 2012. gadā 83,8% ($p < 0,01$)). Trešdaļa respondentu norāda, ka nekad nav lietojuši drošības jostas, braucot aizmugurējā sēdekļi. Kopumā sievietes satiksmes noteikumu ievērošanā ir apzinīgākas nekā vīrieši.

Secinājumi. Lai gan 2008. gadā novērotas pozitīvas tendences Latvijas pieaugušo iedzīvotāju ceļu satiksmes drošības paradumos, salīdzinot 2010. un 2012. gada datus, tomēr ir pasliktinājusies gan kopējā ceļu satiksmes noteikumu ievērošana, gan drošības jostu lietošana priekšējā un aizmugurējā sēdekļi. Tajā pašā laikā apstiprināta ir izglītības, ienākumu un respondenta dzimuma ietekme uz satiksmes noteikumu ievērošanu. Tādēļ jāpārdomā stratēģija, lai ceļu satiksmes drošības profilakse sasniegtu vīriešus, mazāk izglītotu cilvēku grupas, kā arī cilvēkus ar zemākiem ienākumiem.